

NOVA PRAVDA

GLASILO NARODNO-SOCIALISTIČNE STRANKE.

Uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, »Narodni dom«,
I. nadstr. — Telefon: štev. 77.

Izhaja vsako soboto.

Mesečna naročnina: za tuzemstvo 6, za inozemstvo 8 Din.

Inserati se računajo po velikosti in so cene v upravi
na razpolago.

Demontiranje ministrstva za socialno politiko.

Znižanje proračunskih postavk. — Kratka zgodovina socialnih vprašanj. Moderno delavsko vprašanje. — Posebne socialne zahteve. — Naloge socialne politike. — Ogromno delo. — Ministrstvo za socialno politiko mora ostati.

Že v eni zadnjih številkih smo pod naslovom »Karikatura socialne politike« navedli znižanje proračunskih postavk v proračunu ministrstva za socialno politiko, ki jih je sprejela vladna večina v finančnem odboru. Ukine naj se 13 borz dela, črtal se je kredit za ustanovitev nadaljnjih borz dela, že itak nezadostni kredit za brezposelnost se je znižal od 200 na 150.000, reducirani se je kredit za inspekcijo dela, za inspekcijo parnih kotlov in odpravilo se je tudi več uradniških mest v področju ministrstva za socialno politiko. Poleg tega so se znižali izdatki tudi krediti za ostale humanitarne zavode.

Nismo se še dobro oddahnili od te vesti, že so prinesli beograjski listi načrt zakona o centralni upravi, ki naj bi ga vlada vzela v pretres takoj po Pašičevi vrnitvi, torej še v najbližji bodočnosti. In omenjeni načrt predvideva odpravo štirih ministrstev, med njimi tudi

odpravo ministrstva za socialno politiko.

Posli tega ministrstva naj bi se delili drugim ministrstvom, predvsem ministrstvu za narodno zdravje, ministrstvu pravde in ministrstvu notranjih del, torej ministrstvom, ki so že v svojem dosežanju delokroga bila preobložena z delom. Redukcija ministrstva za socialno politiko bi vsled tega pomenila

konec socialne zakonodaje sploh

in postopno izgubljanje že doseženega.

V svrhu boljšega razumevanja stvari naj podamo kratko zgodovino socialnih vprašanj. Socialno vprašanje nastane povsod, kjer so dejanske razmere v nasprotju z zahtevami razuma in pravdnosti. Vsako gospodarsko obdobje kulturnega človeštva je imelo svoje posebno socialno vprašanje, ki seveda ni bilo vedno obenem tudi delavsko vprašanje. V starem veku, pri Grkih in Rimljanih, se je pojavilo socialno vprašanje v obliki boja malih kmetov proti veleposestnikom. Delavskega vprašanja ni bilo, ker so delo opravljali sužnji. — V srednjem veku je bilo delavsko razmerje med delodajalcem in delojemalcem, to je takrat med mojstrom in pomočnikom, urejeno zakonom in pravico. Pomočnikova doba je pomenjala le prehod k mojstrstvu in šele ko so pričeli mojstri ovirati priprave novih konkurentov, se je pojavila razlika med interesi mojstrov in pomočnikov. Nastala so pomočniška bratstva, ki so si pomagala s stavkami in bojkoti.

Z razvojem kapitalistične industrijske proizvodnje je postalo

delavsko vprašanje najvažnejše vprašanje

moderne družbe. Železnice in parni stroji so napravili industrijsko produkcijo nezavisno od vodnih sil in nahajališč surovin in omogočili nakopičenje industrijskega bogastva. Prejšnje patriarhalno razmerje med delavci in delodajalci je izgubilo in novi tovarnarji po večini niso poznali druge morale kot ono svojega čepa. Stremenje po hitrem izkoriščanju strojev je vodilo k podaljšanju delovne dobe, nočnemu in nedeljskemu delu, nezdružljivi delavnici in nezavarovane naprave pa so povzročale česte nesreče, bolezni, prerano smrt ali invalidnost. Nagromadenje delavstva v industrijskih krajih je povzročilo prepolnitev stanovanj z vsemi svojimi zdravstvenimi in moralnimi nedostatkami. Nepritrjeno enolično delo (delitev dela) je ubijalo delavčev duh, delo žensk in otrok pa je uničevalo rodbinsko življenje. Iz vsega tega je sledil alkoholizem in nemoralnost, prezgodnje poroke in prostitucija ter telesna in duševna propalost sploh.

K tem gospodarskim momentom so se pridružili še politični: 18. stoletje je prineslo množicam osebno svobodo in formalno enakopravnost z višjimi sloji in končno tudi svobodo združevanja.

Nagromadenje delavstva je omogočevalo delavske organizacije, šola, časopisi in cenena prometna sredstva so z naraščajočo izobrazbo povzročala hitro širjenje organizacijskih idej.

Tako je nastala med delavskimi vrstami razredna zavest, zavest, da tvorijo delavci poseben delavski stan, katerega interesi niso v skladu z interesi posejdujočih razredov. In kakor so se pojavljale v posameznih državah zgoraj navedene razmere, tako se je pojavljalo tudi

moderno delavsko vprašanje.

To je nastalo najprej v državah, ki so se industrijsko in gospodarsko najhitreje dvigale (Anglija, Nemčija, Francija, Belgija), kjer je bilo delavstvo najnaprednejše in najbolje plačano. Iz tega tudi izhaja, da socialno vprašanje delavstva

ni samo želodčno, temveč predvsem kulturno,

da njegovega nastanka ni povzročilo samo slabo gmočno stanje, temveč večja izobrazba, samozavest in razsodnost mas ter s tem povečane življenjske zahteve.

Toda delavsko vprašanje, nasprotje med posestniki delovne sile in podjetniki kot posestniki vseh produktivnih sredstev

ni edino novodobno socialno vprašanje.

S porastom prebivalstva, tehničnim napredkom in novodobnimi pravnimi redi je nastala še cela vrsta drugih posebnih socialnih vprašanj: obrtniško vprašanje (konkurenca z velepodjetji), zemljiško vprašanje (padanje cen vsled inozemske konkurence, zadolževanje in drobitev kmečkih posestev), žensko vprašanje (na eni strani kot del delavskega vprašanja, na drugi strani kot nujnost samostojnega zaslužka), vprašanje izobraženega proletariata (nadprodukcija duševnih delavcev, uradnikov) itd.

Zakonodajno in upravno delo, s katerim deluje javna moč na odstranitev ali mišljenje omenjenih vprašanj, s katerim deluje z drugimi besedami na primernejšo razdelitev celotnih narodnih dohodkov med posamezne družabne razrede, imenujemo v njegovi skupnosti socialno politiko.

Naloge socialne politike

so torej zelo mnogobrojne. Oglejmo si jih nekaj pobliže.

Socialna zakonodaja se mora opirati na izčrpano in točno statistiko in ugotovitev delavskih razmer. Ta delavska statistika se mora ozirati predvsem na: število delavstva v posameznih podjetjih in strokah po starosti, spolu, rodbinskem stanju itd.; delovno dobo in odmore; nedeljsko in nočno delo; mezde po višini in plačilnih rokih; vrsto delovnih prostorov; varnostno in zdravstvene naprave, nevarnostno stopnjo in tako zvane industrijske bolezni; delovne pogodbe, posebno v kolikor se tiče odpovednega roka, kazni in odbitkov; vajeniške razmere in šolanje naraščajoč, nameščanje žensk in mladoletnih; stanovanjske razmere delavstva, rodbinsko življenje in razhodno gospodarstvo; mezde spore, stavke in odpuste; brezposelnost in zavarovanje; splošno stanje industrije. V to svrhu je nujno vzdrževanje

državnih organov za delovno statistiko.

Ena najvažnejših in zgodovinsko prva naloga zakonite obrambe delavstva je

ureditev dela mladoletnih,

ker pri teh je nevarnost za njihovo telesno in moralno zdravje največja in posledice najtežje popravljive.

Istočasno je treba stalno posvečati vso skrb

industrijskemu delu žensk,

ki ogroža zdravje, povzroča zanemarjanje hišnih opravil, uničuje rodbinsko

življenje, povečava umrljivost dojenčkov in mrtvorodenja, zanemarjanje otroške vzgoje in demoralizacijo žensk in moških, ki delajo skupno pri neurejenih rodbinskih razmerah. Prepovedati se ima nočno delo, delo v nezdružljivih industrijah, določiti delovno dobo in prisilno praznovanje po porodu in v slučaju potrebe tudi pred porodom.

Treba je določiti in urejevati tudi

maksimalno delovno dobo za moške

in sicer v meri, ki odgovarja zdravstvenim zahtevam, pri čemer se je ozirati na razmere pri posameznih produkcijah. Z ureditvijo delovne dobe je v zvezi tudi ureditev odmorov, omejitev nočnega dela na najnujnejšo potrebo in ureditev nedeljskega odpočitka, kjer bi se moral uveljaviti angleški sistem prostega sobotnega popoldneva.

Vso pozornost mora socialna politika posvečati tudi

varnostnim odredbam in napravam

pri produkciji, posebno pri onih, ki povzročajo posebne »industrijske bolezni« (izdelovanje žigic, živorebrnih zrcal, svinčenih barv itd.). Posebno pri takih industrijah je treba uvesti od časa do časa obvezni zdravniški pregled vseh delavcev in maksimalno zdravstveno dobo.

Glede mezde mora stremeti socialna politika, da dejansko odpravi truck sistem (plačevanje v naturalijah) in da omeji odbitek od plače (radi slabega dela, kršenja delovnega reda itd.). Urejati mora pravilno odpovedne roke.

Resnično izvajanje zakonite zaščite delavstva je zagotovljeno samo tedaj, če bedi nad njim nezavisna, zaupanja vredna in v stvari izobražena kontrola,

inspekcija dela,

ki mora nadzirati izvajanje zakonitih predpisov delavske zaščite, svetovati ostalim upravnim organom v stvareh, ki se tičejo delavske zaščite in podajati vladi in parlamentu pravilna poročila o vseh delavskih zadevah.

Ena najpomembnejših nalog socialne politike pa je danes udeleževanje in ureditev

delovnega zavarovanja.

Že člen 31. ustave predvideva zavarovanje delavcev za primer nesreče, bolezni, brezposelnosti, nesposobnosti, starost in smrti. Od teh zavarovanj je pri nas do sedaj izpeljano samo nezgodno in bolniško zavarovanje in še to nezadovoljivo. Izvesti pa je treba še

starostno in nesposobnostno delavsko zavarovanje,

ki naj zagotovi delavca in njegovo rodbino proti gospodarskim posledicam trajne delovne nezmožnosti radi telesnih ali duševnih bolezni ali starosti.

Prav tako je treba izpeljati

brezposelno zavarovanje delavstva,

ki brez svoje krivde ne najde dela, ker ni povpraševanja po njem v njegovi stroki. V svrhu posredovanja dela je treba

borze dela pomnožiti, ne pa ukinjati,

ker posredovanje dela bo znatno olajšalo izvedbo brezposelnega zavarovanja. Poleg tega mora socialna politika uveljaviti vse

preventivne mere proti brezposelnosti.

Tu sem spada predvsem svetovanje o izbiri poklica in pouk o delovni potrebi v dotični stroki, poglabitev strokovne izobrazbe in vzgoja k večji energiji, večja vestnost pri izdajanju izprijelval itd.

Prav tako je treba čimprej zakonitim putem urediti vprašanje

delavskih vdov in sirot,

ki danes obremenjajo ne morda onih, za katere je oče dajal svojo življensko silo, temveč predvsem one, ki to breme najtežje prenašajo, delavske vrste,

Volitve v Delavsko zbornico.

Volitve v Delavsko zbornico se nagibajo h koncu. V torek, dne 2. februarja je bil prvi volilni dan, in sicer za one, ki so hoteli osebno glasovati. Udeležba je bila nadvse minimalna. V Ljubljani je volilo celih 16 volilcev, na katere je morala 8 članska komisija čakati nepretrgoma od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer. Kakor čujemo, je bilo pri drugih krajevnih volilnih odborih še slabše. Po pošti je prišlo ta dan 15 glasovnic, od katerih je bilo 5 neveljavnih. Od tretjega do 7. februarja pa se vršijo volitve po zaupnikih in to samo pri glavnem volilnem odboru v Ljubljani. Dne 7. februarja ob 6. uri zvečer bodo volitve zaključene, na kar se bodo glasovi prešeli. Prvi dan glasovanja po zaupnikih, to je 3. februarja se je oddajalo glasovnice za ljubljansko ekspozituro v smislu dogovora med zastopniki kandidatih list. Prvi so prinesli kuverte klerikalci, katerih je bilo okoli 5000. Tudi soc. demokrati so že prvi dan prinesli nekaj glasovnic od volilcev ljubljanske ekspoziture. Kakor vse kaže, bomo že v nedeljo, najkasneje pa v ponedeljek vedeli za približen rezultat, katerega bomo sporočili v prihodnji številki »Nove Prave«.

Iz vsega volilnega postopanja se vidi, da je volilni red preveč kompliciran in nejasen, da je nepotrebno izdajati toliko papirja in da je 6 dni za volitev absolutno preveč ter bi se vse to lahko opravilo v dveh dneh. Kljub vsem pojasnilom in navodilom volilci niso vedeli, kako imajo postopati ter so se dogodili slučaj, da je volilec odrgal oddajni list, ga vrzel proč ali pa ga je zalepil v kuverto, misleč, da je to legitimacija. Seveda je bil vsled tega glas neveljaven. Zopet drugi so rumeno glasovnico vržili proč ali pa so na to glasovnico napisali ime kandidata. Seveda je bil glas brez

glasovnice, ki je prav za prav glavna legitimacija, neveljaven. Kakor vse kaže, bo veliko številno glasovnic neveljavnih in to samo vsled tega, ker je ta način volitev nepraktičen in nerazumljiv. Ena je pa gotovo, da volja delavstva pri teh volitvah ne bo prišla do izraza in bržkone so gospodje, ki so te volitve vodili, hoteli to imeti.

Značilno je, kako velik strah so imeli socialni demokrati in komunisti za svoje glasove, katere so imeli shranjene v tajništvu v Selenburgovi ulici. Ker so imeli slabo vest, da je najmanj polovico teh glasov pridobili na krivičen način, so se tudi bali, da ne bi glasovnice na kak tak način izginile iz njih lokalov ter so postavili zato straže, ki so stražile noč in dan svoje na »pošten« način pridobljene glasovnice. Kakor čujemo, so bili oboroženi popolnoma v smislu sovjetskega militarizma z ročnimi granatami, na dvorišču pa so bile postavljene strojne puške. Bržkone so »pošteno« očuvali svoje glasove, ker kakor slišimo, so jih že precej oddali uradnemu volilnemu odboru. Tudi klerikalci so morali imeti strah za svoje na enak pošten način pridobljene glasove, ker so bili prvi, ki so jih pritirali glavnemu volilnemu odboru, ker se pač na svojo gardo, ki obstoja večinoma iz žensk, ne morejo dovolj zanesati, ker še niso dovolj izurjene pri uporabi z orožjem. Samo naš tajnik Kravos je imel zaupanje v poštenost svojih nasprotnikov in si je zavaroval glasovnice samo z dvema ključema in je bil mnenja, da to popolnoma zadostuje za tistih borih 500 glasovnic, katere nam prisojajo naši preljubi nasprotniki. Kolikokrat se bo številka 500 pomnožila, to bomo pa poročali v prihodnji številki »Nove Prave«.

Pravilnik k invalidskemu zakonu.

Minister za socialno politiko je podpisal pravilnik za izvedbo invalidskega zakona.

V prvem členu ugotavlja pravilnik, da ima pravico do invalidnine oni, ki je dobil poškodbe ali bolezni pri izvrševanju vojaške dolžnosti bodisi v vojni ali mirnem času. Prav tako imajo preostali družinski člani pravico do invalidnine, če je vojni obvezanec pri izvrševanju svoje službe preminul.

Ne upoštevajo se pa pri invalidnini poškodbe, katere je prizadel sam za krivil. Razne epidemične bolezni niso osnova za invalidnino, če so nastopile 6 tednov po demobilizaciji. Prav tako se ne upoštevajo tudi vse druge bolezni, če niso v zvezi z izvršeno vojaško službo. Za nevojaške osebe določa osnovo invalidnine ona oblast, ki jih je poklicala k izvrševanju odrejene dolžnosti.

Člen sedmi ureja pravico nezakonitih otrok do invalidnine, če so bili priznani od umrlega ali pogrešanega invalida.

Brezplačna zdravila se dobe samo v bolnicah. Pravilnik tudi predpisuje, kdaj ne plača invalid zdraviliških taks v kopališčih. Vsak zdravnik je dolžan nuditi invalidu brezplačno zdravniško pomoč. Prav tako je dolžan vsak zdravnik brezplačno izdajati invalidom zdravniška spričevala. Vse sanitetske usta-

nove, državne, samoupravne, privatne, so dolžne sprejemati invalide v zdravljenje, če je potrebna nujna pomoč. Ministrstvo mora imeti pred vsako kopališko sezono seznam vseh onih, ki žele v kopališče, da pravočasno izdela razpored reflektantov.

Zaposlitev invalidov se bo uredila še s posebnim pravilnikom.

Vse državne in samoupravne oblasti in ustanove so dolžne pred oddajo izpraznjenih mest obrniti se na ministrstvo za socialno politiko, če ni za ta mesta na razpolago po zakonu zaščitenih invalidov ali njih svojcev. Ministrstvo bo stavilo svoje predloge po zaslišanju invalidskih organizacij.

Prvenstvo za pomoč, predvideno v čl. 36 invalidskega zakona, imajo samo dobri, a siromašni dijaki. Izkazala v smislu člena 37 (oddaja trafik) dobe le oni upravičenci do invalidskih podpor, ki so za vsako drugo delo nesposobni, siromašni in očetje velikih družin. Pravico do posebnega dodatka 3600 Din ureja se s čl. 45.

Občinske oblasti so dolžne, da vodijo pregled o onih invalidih, ki so izgubili pravico do invalidnine. Vsi oni, ki doslej dobivajo invalidnino, se morajo prigrisati pri pristojnih oblastih. Če to ne store tekom 3 mesecev, so izgubili pravico do invalidnine.

Nadalje mora država zakonitim putem izboljšati

pokojsko zavarovanje uradnikov, ki danes niti od daleč ne zadostuje dejanskim potrebam, in bi moral vsak uradnik, če bi bil navezan na zakonito predvideno penzijo, že po 14 dneh prosjati ali pa lakote umreti.

Zaščito mater in porodnic

je treba razširiti na vse ženske, ki si same služijo svoj kruh in porodniško zavarovanje more nuditi materi podporo za dobo zakonitega mirovanja ob porodu v znesku polne plače, brezplačno zdravniško pomoč in porodno opremo, po potrebi tudi brezplačno oskrbo v porodnišnici.

Ogromne naloge čakajo našo socialno zakonodajo še v

stanovanjskem vprašanju

tako z ozirom na nezadostno število stanovanjskih hiš kot na neprimernost

nekaterih stanovanj, ki bijejo v lice vsem higijenskim predpisom. Isto velja tudi o

skrbstvu za siromake,

ki je pri nas komaj v povojih.

Nismo niti od daleč našli vseh nalog, ki jih ima pri nas rešiti socialna zakonodaja in vendar: koliko

ogromnega dela bo treba,

če naj se v doglednem času rešijo vsaj ta najvažnejša vprašanja. In rešila se bodo le tedaj, če bo vse to delo pretresano in vodeno v medsebojni sovislosti, če bo koncentrirano v enem ministrstvu, ne pa razbito na posamezne resorte, ki se bodo brigali za vse prej, ko pa za socialne potrebe trpečega delavnega ljudstva. Zato mora vsakdo, ki čuti s tem ljudstvom, odločno z nami vred povzdigniti svoj glas:

ministrstvo za socialno politiko se ne sme ukiniti!

Priznajmo Rusijo.

V najkrajšem času se bo vršil sestanek predstavnikov Male antante in na dnevnem redu tega sestanka se bo nahajalo tudi vprašanje priznanja sovjetske Rusije.

Nobena obstoječih držav se ni za svoje priznanje od strani ostalih držav morala toliko in tako dolgo boriti, kot sovjetska Rusija. Vzrokov za to je več. Najbolj tehtna sta pač sledeča: z nepriznanjem so skušale zapadne velesile prisiliti Rusijo, da bi prevzela obveznosti svoje prednice, caristične Rusije in se zavezala, da bo plačala ogromne dolgov, ki jih je le-ta napravila pred in za časa vojne. Da v tem zapadne velesile niso uspeli, vemo. Drugi vzrok pa je političnega značaja. Boljševiki se niso hoteli zadovoljiti s tem, da so dobili vso politično moč v roke samo doma, temveč so stremeli za uresničenjem komunističnega družabnega reda na celim svetu potom svetovne socialne revolucije. Žrtvovali so v ta namen ogromne vsote in ogromne gospodarske in moralne dobrine. Zaplodili in vzdrževali so po celim svetu svoje propagandne edince z edino nalogo, da delujejo na to, da pričakovana svetovna revolucija čimprej izbruhne. Ker pa so ostale države orijentirane protikomunistično, je razumljivo, da niso hotele dolgo časa ničesar slišati o priznanju sovjetske Rusije, ker bi to pomenilo, odpreti sovražniku vrata na stečaj in mu dovoliti postaviti si trdnjave v svojih poslaništvih. Le tako je razumljivo, da so tudi države, ki niso prav nič tangirane na ruskih carističnih dolgovih, tako dolgo odlašale priznanje sovjetske Rusije.

Toda časi se izpreminjajo in ljudje se izpreminjajo z njimi, pravi star pregovor. In tako so tudi boljševiki sčasoma uvideli, da s svetovno komunistično revolucijo ne bo nič in zaključki zadnjega kongresa komunistične stranke v Moskvi so pokazali, da je ta uvidenost prodrla že pri veliki večini ruskih komunistov. Mesto, da bi se še nadalje brigali za komunistično propagando, pričnajo vedno bolj posvečati vso svojo skrb notranjemu prepodu ruskega naroda samega in ozdravljenju njegovih še vedno neurejenih gospodarskih razmer. Boljševizem, oni boljševizem, ki je videl edino rešitev v svetovni revoluciji, polagoma izgina v Rusijo prehaja zopet, polagoma sicer, toda nevdružno, k demokratičnejšim oblikam političnega in gospodarskega življenja. S tem pa odpade vsak vzrok za odklanjanje priznanja sovjetske Rusije vsaj za one države, katere niso ni-

česar kreditirale njeni predhodniki in katerim se torej sedaj ni treba boriti za povračilo teh dolgov.

Med temi državami se nahajajo tudi vse države Male antante. Češkoslovaška je nedvomno za priznanje in bo sovjetsko Rusijo tudi v najkrajšem času priznala, ker to zahtevajo z izjemo vedno brezpomembnejših čeških demokratov pod vodstvom ljuškega nasprotnika sovjetov dr. Kramarja, vse ostale češkoslovaške parlamentarne stranke. Drugače pa stoji stvar z Rumunijo. Sporna točka med Rusijo in Rumunsko je še vedno Besarabija in predno ne bo rešeno to vprašanje, skoro ni pričakovati, da bi med tema dvema državama prišlo do rednih stikov. Toda to je vprašanje, ki se Male antante kot take, pa tudi Jugoslavije prav nič ne tiče in ki prav gotovo ne bo zabranilo Češkoslovaški, da ne bi priznala ruskih sovjetov in ki nikakor ne sme pripraviti niti Jugoslavije do tega, da bi Rusiji to priznanje odrekla.

Jugoslavija je obdana od tolikih sovražnikov, da ne sme zamuditi prav nobenega trenutka, kadar ji je mogoče pridobiti si kakšnega prijatelja. In da je sedaj nastopil trenutek, ko lahko naši državniki dosežejo znatno zblizanje z mogočno rusko velesilo, je nedvomno in vprašanje je, če se bo ta trenutek v vsej svoji sedanjosti ugodnosti še kdaj povrnil, če ga sedaj zamudimo.

Mi od priznanja Rusije ne pričakujemo bog ve kakih koristi za naše gospodarstvo, našo industrijo — vsaj za enkrat ne. Toda gotovo je, da se brez Rusije ne bo končnoveljavno niti urenilo, niti konsolidiralo, ne evropsko, ne svetovno gospodarstvo in da se to čimprej zgodi, na tem smo zelo zainteresirani, da ne govorimo o zunanjepolitičnih vzrokih, ki zlasti nas naravnost silijo k priznanju.

Naša vlada o tem vprašanju doslej dosledno molči. Aretacije komunistov v Beogradu in drugod po državi za priznanje niso baš dobro znamenje, ker je zelo blizu slutnja, da so se uprizorile samo zato, da se bo lahko komunistična nevarnost porabila za vzrok nepriznanja Rusije. Vendar pa kljub temu upamo, da bo zmazala uvidenost tudi pri naših državnikih in da bodo sledili zgledu Češkoslovaške, kjer je končno komunistična nevarnost le precej večja nego pri nas, ter skrbeli predvsem za blagor lastne države, reakcionarno Rumunijo pa pustili, da poravnava svoj račun z Rusijo, kakor ve in zna.

13 stranke.

Seja osrednjega izvrševalnega odbora NSS se bo vršila v nedeljo 7. februarja ob 10. uri dopoldne v spodnjih strankinih prostorih Narodnega doma v Ljubljani. Vse člane in namestnike prosimo, da se te seje zanesljivo udeležijo. Vabila so bila pravčasno razposlana na vse člane in namestnike, iz katerih je razviden tudi dnevni red, ki je zelo važen. V slučaju potrebe se seja popoldne nadaljuje, vendar bo to lahko odpadlo, ako se bo vpoštevala točnost.

Občni zbor krajevnih organizacij NSS na Jesenicah se bo vršil v nedeljo 14. t. m. ob 10. uri dopoldne v prostorih gostilne Ravhaker na Savi. Kot zastopnik načelstva se udeležijo občnega zbora tov. Juvan iz Ljubljane. Vse tovaršne na Jesenicah in Savi pozivljamo, da se občnega zbora udeležijo v kar največjem številu.

Seja ljubljanskega okrajnega odbora NSS se bo vršila v sredo 10. t. m. ob 8. uri zvečer v strankinem tajnistvu v Narod-

nem domu. Vabimo vse predsednike in tajnike krajevnih organizacij, da se te seje zanesljivo in polnoštevilno udeležijo.

Občni zbor kraj. org. NSS v Zagorju se je vršil dne 31. januarja t. l. v gostilni Jan. Na občnem zboru so bili izvoljeni predsednikom br. Matija Droč, podpredsednikom br. Anton Drnovšek, odbornikom br. Franc Juvan, Ignacij Kališnik, Vinko Sedlar, Josip Kovač, Andrej Medved, Franc Keršnik, Ivan Keršnik, Drago Bostič, računopreglednikom br. Vinko Droč in Ivan Hočvar, namestnikom pa br. Blaž Molan ter Ivan Ložina. Pri prvi seji odbora, ki je sledila takoj občnemu zboru, sta bila izvoljena, in sicer br. Andrej Medved tajnikom, in br. Ignacij Kališnik blaginjakom. — Prepričani smo, da bo odbor pod vodstvom br. Dročja, ki je znan kot navdušen in delaven pristaš, resnično deloval, ter tako popravil zamudo, katero se je zagrešilo v minulemu letu.

Politična šola.

Socializem.

Pojem in pričetki socializma.

Socializem ima svoj izvor in nasprotje med bogastvom in revščino. Vendar samo to nasprotje, ki se pojavlja v vsej zgodovini človeštva, še ne rodi socializma, če se k temu ne pridruži zavest prebivalstva, da se to nasprotje ne da drugače odstraniti kakor z izpremembo sedanega pravnega in gospodarskega reda. Glavne zahteve socialistov so: preuredba sedanega pravnega in gospodarskega reda z odpravo ali bistveno omejitvijo zasebne lastnine in dednega prava in z odpravo dohodka, ki ne temelji na delu, torej z odpravo zemljiške rente (donos zemlje kot podlaga reprodukcije ali enega proizvodnih činiteljev) in glavni obresti (oni del dohodka, ki ga daje glavica kot podlaga proizvodnje). (Produktivni činitelji so trije: zemlja, glavica = kapital in delo.) Druge zahteve, kakor uravnavna spolnega življenja in verskih razmer, niso bistveni deli socializma.

Z ozirom na to, ali zahtevajo popolno ali le delno odpravo zasebne lastnine, se socialisti dele v komuniste, ki zahtevajo odpravo zasebne lastnine glede vseh dobrin, kolektiviste, ki zahtevajo le odpravo

zasebne lastnine na produkcijskih sredstvih in prenosovalce zemljišča ali agrarne socialiste, ki žele, da se odstrani zasebna lastnina glede sveta (zemljišča) in hiš.

Socializem in komunizem se pojavljata zlasti v takih dobah, ko se nasprotje med bogastvom in revščino pokaže prav očito. Tako vidimo socialna gibanja ob času propadanja starorimske republike, kmetske vstaje proti graščinskim izkoriščevalcem v 16. stoletju, zlasti pa v novejšem času, ko je vsled velikih industrijskih sredstev, posebno pa vsled svetovne vojne, beda takorekoč natlačena poleg ogromnega bogastva.

Dokler se je sedanjí pravni red smatral za nekaj nedotakljivega, se še ni mogel poroditi socializem v sedanjí obliki. Kakor hitro pa je ljudstvo prišlo do spoznanja, da je sedanjí pravni in gospodarski red le produkt zgodovinskega razvoja, da se torej tudi more odpraviti, kakor se je svoječasno mogel uvesti, tedaj se je tudi porodila zahteva, da se sedanje nerazmerje med delom na eni strani in donosom dela na drugi strani, nasprotje med imetnikom in uboštvom odstrani z odpravo sedanega pravnega in gospodarskega reda.

Francoski modroslovci 18. stoletja, zlasti Rousseau (izgovorjal Rusó) so veliko pripomogli, da so se nazori o zgod-

Protesti proti previsoki davčni obremenitvi slovenskih pokrajin postajajo vsak dan glasnejši in vsak dan obupnejši — vsaj je tenor teh protestov postala zadnje čase eksekucija in kmalu bo pritisnil še bas — dražbeni boben. Slovensko gospodarstvo kratkoma ne more več zadovoljiti zahtevam, ki jih stavlja nani državno finančno gospodarstvo in struna, ki jo na našem gospodarskem loku napenja čimdalje bolj davčni vijak, je pričela pokati.

Človek bi naravnost obupal, ko gleda, kako se igrajo v našem državnem gospodarstvu merodajni gospodje z našim gospodarstvom in kako pri tem popolnoma pozabljajo na kardinalno zahtevo vsakega finančnega gospodarstva, ki se glasi: davki naj ne uničujejo davčnih virov; ali z drugimi besedami: davki smejo obremenjevati samo dohodke, nikakor pa ne smejo načenjati premoženja, ki te dohodke donosajo, ker z nasprotnim postopanjem morajo davki v doglednem času sami osušiti vrelce, iz katerih izvirajo. To osnovno pravilo vsakega pametnega finančnega gospodarstva je menda odločujočim gospodom v finančnem odboru popolnoma tuje, ker sicer ne bi šli s tako lahkoto preko upravičenih zahtev cele Slovenije.

In davčni viri so se v Sloveniji pričeli polagoma sušiti, ker 'kdor pozna našega slovenskega gospodarja, ta ve, da ne bo pustil eksekutorja v svojo hišo, dokler mu je le dana še kaka možnost, da zadosti svojim obveznostim. Eksekutor v slovenski hiši pomeni, da je gospodar na koncu svoje plačilne zmožnosti in da mu prične eksekutor jemati to, česar v ljubezni do svoje grude ali svojega podjetja ni mogel sam načeti, njegovo stalno proizvajalno glavino. In s tem je v Sloveniji pričel naš davčni sistem žagati vejo, na kateri sedi.

In novi proračun, ki je bil pretekli teden sprejet v finančnem odboru, ne predvideva za Slovenijo prav nobenih olajšav. V kolikor je predvidel na eni strani malenkostna znižanja, je na drugi strani določil prav tako zvišanja. Pri tem pa še nesrečna davčna praksa naše finančne delegacije, ki išče svojo slavo v čim višjem prekoračenju v proračunu predvidenih dohodkov in ki, me-

Davki.

sto da bi v praksi ublaževala pretirane zahteve, ki se stavijo na slovensko gospodarstvo, iste le še z brezobzirnim postopkom in drakonskimi davčnimi predpisi podčrtava in prirostruje. Kam vodi ta pot v narodno-gospodarskem in v državno-političnem pogledu, o tem menda tudi gospodje pri finančni delegaciji niso prav mnogo razmišljali.

Pa če bi bile vse pokrajine v državi vsaj približno enako obremenjene, potem bi se človek še udal v usodo in dejal: dobro, država je v sili in potrebne so žrtve, žrtve vseh, da to državo ohranimo. Toda temu ni tako! Nasprotno! Slovenija plačuje relativno največ davkov državi, dobiva pa od države relativno in absolutno najmanj. Od ogromne množine denarja, ki se steka iz naših slovenskih pokrajin proti jugovzhodu, prihajajo nazaj le borne drobtinice.

In še na nekaj moramo opozoriti. V naši državi tvorijo jedro državnih dohodkov posredni davki, trošarine, torej davki, katere producent vedno prevaja na konzumenta in to prevaja v sporazumu s postavodajalcem, ki to prevajalec predvideva. In prav ti davki so najbolj nesocialni, ker najbolj občutno zadevajo prav najsiromašnejše sloje, pri tem pa je pri njih nemogoče izvesti progresivnost obdavčenja, kot je to mogoče storiti pri neposrednih davkih. Tudi tukaj bi bilo treba temeljite izpremembe, ker če se še država nahaja v finančnih stiskah, potem naj ji iz teh stisk pomagajo predvsem tišči, ki kaj imajo, katerim bo poleg tega ostalo še dovolj za udobno življenje, ne pa da se izmognava zadnje pare že iz itak do kraja izčrpanih širokih delavskih slojev, ki si morajo vsako davčino pritrpati pri ustih.

Sprožila se je misel enotnega nastopa vseh slovenskih strank glede davčnih vprašanj, ki tako zelo zajedajo v gospodarsko telo Slovenije. Mi to misel, če je iskreno mišljena, odobravamo in želimo, da bi ne ostalo samo pri besedah, temveč da bi se v interesu vseh Slovencev brez razlike strank čimprej prešlo od besed k dejanjem in to še preje, predno bo proračun sprejet v plenumu narodne skupščine. Ker potem bo zopet za celo leto prepozno.

Politični pregled.

Pričetek proračunske razprave. Začetkom proračunske razprave v narodni skupščini so zastopniki opozicijskih klubov podali svoja posebna mnenja. Generalna debata o proračunu se bo vršila 14. dni. Debata o proračunu se je pričela v neugodni politični situaciji za vladno večino. Spor radi netaktnih nastopov Stefana Radića povzroča vedno večje komplikacije. Raznašajo se vesti, da bo še tekom proračunske debate nastopila vladna kriza. Pašića naj bi nasledoval zunanji minister Ninčič; imenuje se pa tudi Jovanović. Radićali so soglasno mnenja, da je Stefan Radić nemogoč v vladi. Če se tudi s težavo posreči obdržati sedanjo vladno koalicijo, bi moral Stefan Radić dati slovo ministrskemu portfelju.

Zviševanje proračunskih postavk. Bosanski radikalni zahtevajo, da pride k amandmajem proračuna postavka 150 milijonov za povračilo škode v Bosni in Hercegovini. Ravno tako zahteva tudi Stefan Radić amandmaje v znesku 60 milijonov. Ni pa izključeno, da se uveljavijo še druge želje vladnih poslancev in zviša državni proračun še za nadaljne milijone. Kar se je prihranilo v posameznih resorih, se bo potrošilo pri amandmajih. Kje je štedenje?

Nezadovoljstvo s Stefanom Radićem. Nekaj časa so vladni časopisi dobrohotno

opominjali Stefana Radića, da naj bo nekoliko bolj previden v svojih izjavah na shodih, sestankih in razgovorih z novinarji. Opomini pa niso mnogo zalegli. Radić je ostal Radić. Govoril je veliko in navadno tako kot bi ne čutil prav nobene odgovornosti za izrečene besede. Radić je ostal samo strankarski agitator in se še malo ni zmenil za odgovorni položaj, ki ga zavzema kot šef vladne stranke in kot aktivni minister. Razumljivo je, da so začetkom dobrohotni opomini z radikalne strani prešli v ostro grajo z zahtevu, da je današnja vladna koalicija vzdržljiva le v slučaju, če se umakne Stefan Radić iz vlade. Da je napeto razmerje med radikalni in Stefanom Radićem dokazuje tudi to, da je tik pred prihodom Nikole Pašića v Beograd odšel iz Beograda Stefan Radić, ne da bi počakal na priložnost, da se po dolgem času zopet sestane z voditeljem zavezniške stranke. Iz Beograda se je odpeljal Stefan Radić na agitacijsko potovanje po Bosni. Nastopil je tudi v Sarajevu, kjer je pa s svojim govorom povzročil najostrejšo kritiko med vodilnimi radikalnimi krogi. V Sarajevu se je Stefan Radić predstavil kot minister prosvete in kot član vlade prinašal pozdrave kralja Aleksandra, a obenem je razvil politično agitacijo in prav posebno vabil muslimane v svojo stranko. Radikalni smatrajo

Bosno za svojo strankarsko domeno in je zato razumljivo, da ne vidijo posebno radi, če jim hoče Stefan Radić z izrabo svojega visokega položaja slabiti strankarske pozicije. Vsekakor povzroča politična vrtoglavoš Stefana Radića radikalom veliko skrb in nevolje. Drugače izhoda ne bo: ali se Stefan Radić zahvali za svoje ministrsko mesto, ali se pa razbije koalicija med radikalni in radićevci.

Ustanovitev obrtniške banke. V narodni skupščini je bil sprejet zakonski načrt o ustanovitvi obrtniške banke. Pri tej priliki je minister za trg in industrijo ugotovil, da mu ni na razpolago statistika o številu obrtnikov v državi. (Lepo ministrstvo!) Sodi se, da je v državi okrog 150.000 samostojnih obrtni. Na Hrvaškem je 43.414 obrtni, v Dalmaciji 5436, v Srbiji 23.236, v Bosni okrog 20.000 in v Vojvodini 4 do 5000. Dosedaj so dobivali obrtniki od Narodne banke vse premalo kredita. Krediti Narodne banke so se razdelili v letu 1924 tako-le: Denarni zavodi so dobili 607 milijonov, industrija 23 milijonov, trgovina 165 milijonov in obrt samo 10 milijonov. In še to kreditiranje obrtnikom je bilo neenakomerno razdeljeno. Novoustanovljena obrtniška banka naj bi sedaj gospodarsko dvignila samostojno obrtništvo.

Naš dolg Ameriki. Delegacija, kateri načeljuje finančni minister Stojadinović, se je ponovno sestala z zastopniki vlade v Washingtonu, da doseže sporazum za odplačevanje naših vojnih dolgov Ameriki. Dosedaj se še ni posrečilo naši delegaciji, da pridobi Amerikance za jugoslovanski nacijski načrt. Po poročilih washingtonskih listov bi naša delegacija rada dosegla pri odplačevanju dolga iste koncesije kot so jih dobili Italijani. Dolg Jugoslavije znaša 66 milijonov dolarjev.

Neodvisni radikalni pod vodstvom Nastasa Petrovića so prevzeli od zemljoradnikov beogradske »Novosti«. Zadnje tedne je opažati, da se pripravljajo neodvisni radikalni zopet na večjo politično akcijo. Nezadovoljstvo v radikalnem klubu jim dobro služi pri agitaciji. V »Obzorju« se je oglašal neodvisni radikal dr. Momčilo Ivančič in je v članku »Politični testament Stoj. M. Protića« ugotovil, da so vsi pristaši pokojnega Protića mnenja, da je nemogoča istinita politika sporazuma, kakor hitro sodejše pri tej politiki Nikola Pašić. Dr. Momčilo Ivančič se označuje kot nepomirljivega nasprotnika Pašićeve politike, ki ni demokratična ali ustavna, ampak politika nasilja, korupcije in volilnega terorja.

Mladinski vestnik.

Braštvo »Zagorje« priredi v nedeljo, dne 7. februarja t. l. v kavarni Müller svojo običajno letno »Pustno veselico«, spojeno s šaljivo pošto in prosto zabavo. Dostojne maske dobrodošle. Igra družveni tamburaški zbor. Začetek točno ob 7. uri zvečer. K obilni udeležbi vabimo vse prijatelje in brate k prireditvi. — Odbor.

Jesenice. V petek 29. jan. t. l. se je vršil izredno dobro uspeši članski sestanek »Bratstva«. Br. Stane Bokal je predaval o temi »Zagorje naš sovražnik«. V svojem lepo podanem predavanju je navajal, kako pogubonosno je zganjanje, ne samo za posameznike, ampak za cele narode. Svoja izjava je podkrepil s primeri iz zgodovine in konstatal, da smo predvsem Slovenci znani kot posebni prijatelji demonškega alkohola. Zato je treba vzglediti trezno mladino in s tem pripraviti povsem novo generacijo, ki jo naša bodočnost nujno potrebuje. Na sestanku, ki je bil vodil predsednik br. Janjo Sinolej se je razpravljalo tudi o okrožnici O. j. v NSM ter o drugih aktualnih vprašanjih. Članstvo je bilo navzoče v lepelem številu. Kljub slabi poti se je potrudilo k nam tudi nekaj bratov in sester iz Hrušice. — Mi vstajamo!

»O lastnini in tatvini«. On razločuje med naravno in državljansko lastnino. Človeku pripada vse to, kar zahteva njegove prirojene potrebe (naravna lastnina), državljanska lastnina pa nima prave podlage, temveč temelji na moči, ona je tatvina, ker temelji na rešenju dobine, da ne moremo zadovoljiti svojih potreb.

Dočim so zgoraj imenovani pisatelji izrazili svoje socialistične nazore le v spisih, je skušal Babeuf socializem tudi praktično uveljaviti. Njegovo delovanje pada v dobo francoske revolucije. Dočim pa je revolucija oznanjala lastnino za sveto in nedotakljivo, je Babeuf stremel za odpravo zasebne lastnine. Ustanovil je družbo enakih in je skušal politično enakost prenesti tudi na gospodarsko polje. V časopisu »Ljudska tribuna« in v »manifestu enakih« je izšel načrt velike narodne družbe, v kateri bi se vršila vsa produkcija po gotovem načrtu in istotako vsa konsumpcija. Babeuf je skušal svoje nazore uveljaviti s silo, potom zarote, toda zarota je bila odkrita in prvi praktični komunist je pustil svojo glavo pod giljotino (stroj za odsekanje glave). 1. 1797. Z njim pa so za dolgo vrsto let zaspale tudi socialistične ideje na francoskem. Napoleonove vojske so spravile vse druge težnje na dan.

(Dalje prihodnjič.)

Po drugih državah.

Sestanek Male antante se vrši po zadnjih poročilih na željo rumunskega zunanega ministra v Temešvaru.

Českoslovaški parlament. Opozicija je predložila predsedstvu českoslov. parlamenta zahtevo, da se takoj skliče parlament. Za tako zahtevo mora biti 120 podpisov, katere je tudi izkazala opozicija. Českoslovaški presbiter poroča, da pa je postala zahteva opozicije brezpredmetna, ker je bil parlament sklican že pred predlogom opozicije na dan 16. t. m.

Českoslovaška prizna de jure Sovjetsko Rusijo v najkrajšem času. Vse administrativne predpriprave so končane.

Poljski državni proračun. V poljskem proračunskem odboru je bil v razpravi državni proračun za leto 1925 in proračun za leto 1926. Leto 1925 so znašali izdatki 1854 in dohodki 1584 milijonov zlotov. Deficit v znesku 270 milijonov zlotov je pokrit z izrednimi dohodki. Proračun za leto 1926 izkazuje 1720 milijonov zlotov izdatkov, to je za 278 milijonov zlotov manj kot je bilo prvotno projektirano. Namerna pa je, da se proračun zmanjša še za nadaljnjih 270 milijonov zlotov.

Občinske volitve v Bolgariji se vrše v številnih občinah dne 14. t. m. Volilna agitacija je zelo živahna.

Kongres boljševiških vojaških prvakov se vrši v Moskvi, kjer se bo razpravljalo o reorganizaciji rdeče armade, o vojni strategiji in o načelih marksizma z ozirom na vojno.

Nov volilni zakon v Nemčiji. Za nemški državni zbor se pripravila osnutek novega volilnega zakona. Predvideva se proporcionalni volilni sistem. Onemogočiti se hoče preveliko cepitev kandidatnih list s tem, da se uvažuje predvsem velike stranke. Volilna pravica se določi z 21. letom in ne kot dosedaj z 20. letom. Število poslancev se zniža. Na mandat odpade 70.000 glasov in ne kot dosedaj 60.000.

Nemčija in locarnski dogovor. Nemčija vsled vladne krize še dosedaj ni ratificirala locarnskega dogovora. Tudi novi kabinet dr. Luthra bo težko kos zamotani politični situaciji. Najprej se bo upirali Luthrovi vladi nemški nacionalisti in so izvali kabinetno krizo, sedaj se ji pa upirajo socialni demokrati in izvajajo krizo parlamenta. Luther je v svojih izjavah v parlamentu ostro nastopil proti nemškimi nacionalistom in zavzel zelo levčarsko stališče. Navzlic temu pa socialni demokrati ne zapuajo dr. Luthra in trde, da bo vlada takoj zopet krenila na desno, kakor hitro bo ratificiran locarnski dogovor. Vsa Nemčija je danes razdeljena v dva tabora: monarhi-

stičnega in republikanskega. Priznati se mora, da je prvi tabor številnejši in odločnejši. Med republikanci so namreč tudi taki, ki so v resnici monarhisti, a so le iz politično taktičnih razlogov republikanci. Locarnski dogovor naj bi pomenil izmirjenje z Nemčijo, a dosega ravno obratno. Več kot jasno je, da Nemčija noče miru in da je njena želja po dosegu nekdanjega gospodstva vedno večja. Angleži so bili najvnetejši zagovorniki locarnskega sporazuma. Po političnem razvoju zadnjih dni pa tudi že Angleži s pozornostjo zasledujejo nacionalno šovinistični in kajzerski pokret v Nemčiji.

Italijanski parlament je sprejel zakon, ki predvideva bistveno reorganizacijo italijanske vojske. — Za podpredsednika italijanskega parlamenta sta bila izvoljena poslanca Acerbo in znani sovražnik tržaških Slovencev Giunta.

Madžarski falzifikatorji. Budimpeštansko državno pravdnico je predložilo obtožnico v ponarejalški aferi. Kot glavnega krivca označuje obtožnica princa Windischgrätza, kot pomočnike glavnega krivca pa več nastavljenec v kartografskem zavodu, deželnega policijskega šefa Nadossyja, škofa Zadravca in druge. Vsega skupaj je 26 obtožencev. Obtožnica ugotavlja, da je bilo v celotnem ponarejenem 30.000 komadov tisočfrankovskih novčanic. Politijski načelnik Nadossy je preskrbel ponarejevalcem potne liste. Katoliški škof Zadravec je razpečevalce ponarejenega denarja zapregel, da nikomur ne izdajo tajnosti. Novčance so se izdelale v kartografskem zavodu, od kjer so se najprej prenesele v stanovanje škofa Zadravca, nato v stanovanje Windischgrätza in končno v poslovne prostore »Ogrske narodne zveze«. — Glavni urednik pariškega »Matina« trdi v svojem listu, da je v falzifikatorsko zadevo upleten tudi madžarski ministrijski predsednik grof Bethlen in notranji minister Rakovszky. Oba sta bila poučena o zločinu falzifikatorjev, a nista proti njim prav ničesar ukrenila. — Agencija Havas objavlja, da je bilo na sestanku Chamberlaina in Briandja, ki se je vršil v Parizu, govora o tem, da se falzifikatorska afera spravi tudi pred Zvezo narodov.

Španski fašizem vedno bolj zgublja na popularnosti. Vse levčarske stranke od liberalcev do anarhistov so se združile v boju proti diktatorju Primo de Riveri. Pričakovati je v Španiji velikih političnih sprememb.

Predsednik japonske vlade baron Kato je umrl v Tokiju. Njegovo mesto je začasno prevzel minister za notranje zadeve Wakasuki.

Strokovni vestnik.

Nastanek, razvoj in sedanje stanje strokovnega gibanja v Angliji.

Zgodovinski razvoj strokovnega gibanja pregledamo najbolje v državi, kjer so najprej vznikale trdne strokovne organizacije, ki so bile v zvezi z drugim. Ta država je Anglija.

Slučaji začasnih stavkovnih dogovorov so se pojavili v Angliji sicer že jako zgodaj, toda sedanje angleške strokovne organizacije (Trade Unions) so nastale šele z razvojem angleške veleindustrije koncem 18. stoletja. Trade Unions so pa tudi še tedaj hlele le začasne organizacije, ker jih je javna moč policijsko preganjala kot zarote. Šele leta 1824 je angleški zakon zrušil prepoved koalicijskih stavk in osvobodil strokovne organizacije policijskega zasledovanja. Ta osvoboditev je spodbudila povzročila množico neutemeljenih stavk in šele k sredi 19. stoletja je nastalo med delavskimi vrstami pomirjenje v sovsnosti z izpolnitvijo organizacije. Trade Unions dobivajo obliko trajnih strokovnih združenj, ne več samo krajevnega, temveč državnega obsega. Sprva so se omejevale samo na kvalificirano delavstvo, takorekoč na delavsko aristokracijo. Njihov delokrog pa se je postopno širil. Pričele so z zbiranjem fondov za stavkovne podpore, za udeležitev različnih delavskih zborov in plačevanje pogrebniških stroškov. V kratkem so postale tudi učinkovito sredstvo organizacije dela s tem, da so posvečale vso svojo pozornost stanju svoje produkcijske stroke, razmerju med ponudbo dela in povpraševanju po njem in preseljevala delavce sile iz krajev, kjer jih je bilo preveč, v kraje, kjer se je pokazal nedostatek. V ta namen so podeljevale zadostne podpore za preselitev. Posredovanje dela so prevzele sploh popolnoma v svoje roke. Od l. 1848 so pričele vse te organizacije prirejati skupne kongrese in pričenjajo se med njimi ustanovljati zveze (Trade councils). Iz Trade Union izhajajo tudi delavski odbori, ki se po-

gajajo z zastopniki delodajalcev o delavskih zahtevah in ki tvorijo z njimi skupne odbore v svrhu sporazuma glede delovnih pogojev in mezde (koncilijanci in arbitracijski odbori). Vsled ugodnih razvojnih razmer angleške industrije in razmeroma dobrega stališča angleškega delavstva napram razmeram v ostalih državah so starejše Trade Union odklanjale radikalnejše socialistične smeri. Šele v 80. letih preteklega stoletja, ko so se pričele pojavljati nove Trade Union, ki so sprejemale za člane tudi nekvalificirane delavce, so se pričele uveljavljati tudi radikalnejše smeri, ki stremijo po osnovni izpremembi obstoječega družabnega reda. Početkom sedanjega stoletja je število članov angleških Trade Union že preseglo 2 milijona.

Leta 1924 je znašalo število strokovno organiziranih oseb v Trade Union, ki so vključene pri amsterdamski Mednarodni strokovni zvezi, 4 mil. 328.235. Številčno najsilnejše industrijske skupine strokovnih zvez so: Premogovniki in rudniki: 789.411 org. čl., železnice: 446.241 org. čl., ostali promet: 412.867 org. čl., kovinarji: 582.529 org. čl., stavbarstvo, lesna industrija: 355.331 org. čl., tekstilna industrija: 153.158 org. čl., javni nameščenci: 143.864 org. čl. itd.

Celotno število organiziranih članov Trade Union pada od l. 1920, ko je znašalo 6.505.482, v petih letih je padlo torej za več nego 2 milijona. V strokovnih organizacijah raznih drugih smeri je združeno 1 mil. 76.765 članov, tako da je celotno število organizirane delavstva znašalo početkom leta 1924 na Angleškem (vštevši severno Irsko) 5.405.000. K temu številu je treba prišteti še 323.287 članov kongresa škotskih sindikatov, ki so pa v prošlem letu narasli za nadaljnjih 75.000.

Smernice strokovnega gibanja v Angliji za bodoča leta je določil poslednji kongres Trade Union. Te smernice so zbrane v »Listini (charti) industrijskega delavca« in obsegajo glavne zahteve glede izprememb v socialnem in go-

spodarskem sistemu, za katerih uresničitve bo deloval kongres Trade Union. Najvažnejše so:

Kontrola državljanov nad gospodarstvom s surovinami in nad splošnookornimi ustanovami; podzavljenje premogovnikov, rudnikov in železnic; razširjenje državnega in občinskega podjetništva; organizacija udeležbe delavstva pri upravi in dobičku; določitev minimalnih mezd za vsako produkcijsko stroko itd. itd.

Dodatna resolucija določa pravomoč generalnemu svetu Trade Union v delovnih sporih: vsa strokovna združenja so obvezana prigrasiti generalnemu svetu vse spore med njimi in delodajalci. Generalni svet ne posega v te spore, dokler je možno, da jih strokovno združenje samo uredi mirnim potom. Če pa se to ne posreči, more generalni svet takoj sklicati zastopnike posameznih združenj in odrediti vse organizacijske mere v podporo delavstva, ki je zapleteno v spor, katerega je generalni svet priznal za upravičenega. Stavke v Angliji, posebno v rudarski stroki, se vodijo v organizacijskem pogledu vedno zelo velikopotezno.

Kar se tiče organizacijske strani, je zadnji kongres izdal smernico, da naj se z fuzijami (združenjem) število strokovnih združenj zniža, ker bo s tem ojačena moč posameznih združenj. Poleg tega se mora izgotoviti za vsako strokovno združenje posamezne industrijske stroke točen organizacijski in akcijski program.

Karakteristično je, da se je v Angliji, kjer se je pod vplivom dosedanjega razvoja družilo strokovno gibanje po posameznih sorodnih strokah, poja-

vilo sedaj stremljenje po enotni vrhovni strokovni organizaciji. »Delavske alijance«, ki je bila lansko leto predlagana v Londonu in ki naj bi združevala strokovne organizacije delavstva vseh važnejših industrijskih strok.

★

Ziri. Tukajšnji pripravljalni odbor podružnice Narodno socialne strokovne zveze sklicuje za v nedeljo, dne 21. t. m. popoldne ustanovni občni zbor podružnice NSSZ. Na občnem zboru poroča tudi delegat osrednjega vodstva iz Ljubljane. Vsi člani vabljani, da se občnega zbora polnoštevilno udeležijo.

Kočevje. »Slovenec« z dne 20. januarja me je počastil z notico, v kateri ugotavlja, da sem grozilno nastopal pri volitvah v Delavsko zbornico. Pribiti moram, da je tu zopet v rabi trik: »primite tatu«, ker se gospodje krščanski socialci skrivajo s tem, da kažejo name, ki v resnici nisem nikomur grozil. Gospod dopisnik naj bo tako prijazen in se naj pod podpis piše, ker ga moram inace smatrati za obrekovalca in lažnika. Jaz bom o priliki spregovoril nekoliko več o papeževih socialistih in podprl vse z dokazi. — Krajšek Josip, Kočevje.

Poziv! Strokovno tajništvo NSSZ poziva tem potom vse podružnice, da sigurno skličejo tekem meseca februarja in marca občne zbornice, kakor to določa pravilnik organizacije. Občne zbornice prijavljajte vsaj 14 dni prej tajništvu, da odpošlje svojega zastopnika, odnosno naprosi osrednje vodstvo, da ono pošlje svojega odposlanca. Z občnimi zbori se mora v vseh podružnicah pričeti novo delo, ki naj utrdi naše organizacije. Sledite pozivu tajništva in se mu odzovite. — Tajnik.

Tedenske vesti.

Kongres Zveze grafičnih delavcev se vrši o veliki moči v Beogradu. Kongres je važen, ker je na dnevnem redu razprava, kakšno stališče naj zavzame zveza v pogledu zveze ujedinenih sindikatov. Poleg tega bo na kongresu tudi razgovor o odnosu grafičnih delavcev proti delodajalcem s posebnim ozirom na pokret grafičnega delavstva v Beogradu in Novem Sadu.

Ustavitev invalidskih podpor. Po sklepu specijelnih invalidskih komisij je ustavljeno izplačevanje invalidskih podpor vsem onim osebam, ki niso predložile dokumente, s katerimi bi dokazale upravičenost do podpor. Vsi prizadeti imajo pa pravico, da vložijo pritožbe oziroma prošnje na pristojne oblasti.

Reparacija naših izseljenikov. Po izkazu izseljeniškega komisarijata v Zagrebu o statistiki vračanja naših državljanov iz izvenevropskih držav v našo kraljevino, se je meseca oktobra 1925 vrnilo v našo državo 373 moških, 92 žensk, celokupno tedaj meseca oktobra 465 oseb, in sicer se je vrnilo iz Zedinjenih držav Amerike 361, iz Kanade 5, iz Avstralije 1, iz Argentine 5, iz Brazilije 1. Od 1. januarja 1925 do 30. oktobra 1925 se je vrnilo v domovino iz izvenevropskih držav celokupno 4863 oseb, od teh 552 v Srbijo, 1334 v Vojvodino, 186 v Črno goro, 1548 v Hrvaško in Slavonijo, 408 v Dalmacijo, 643 v Slovenijo in 192 v Bosno in Hercegovino. 773 oseb se je vrnilo preko Oruža, 4 preko Sušaka, a ostali preko inozemskih luk.

Vozne olajšave na železnicah so baje ukinitve za člane planinskih in športnih društev.

Kongres državnih nameščencev se bo vršil v nedeljo 14. februarja v Beogradu.

Kadriški rok se mora šteti v napredovanje in penzijo vsakomur, ki je prvič stopil v državno službo pred 6. septembrom 1919, to je pred dnem, ko je stopil v veljavo naš novi brambni zakon. Tak generalni sklep je napravil po dolgem čakanju sedaj vendarle enkrat državni svet. Kdor se ni svoj čas ob predvidi pritožil na državni svet, je napravil pogreško, ker se mu utegne sedaj delati sitnosti. Na vsak način pa naj takoj vsi prizadeti prosijo svojo pristojno ministrstvo za vstetje kadriških let ter se naj sklicujejo na odločbo državnega sveta.

Draga žrebca je baje kupilo naše poljedelsko ministrstvo na Francoskem. — Menda stane žrebec 350.000 frankov, komisija, ki je šla žrebca iskati, pa menda 100 tisoč frankov. Tako stane en žrebec 450 tisoč frankov ali skoro milijon dinarjev. Pač drag žrebec, drag, in še menda za nič. Sedaj pa naj gredo še po par bikov kam v Švico, če nam jih ravno manjka.

Tako je prav. Železniški direktor dr. Borko je izdal okrožnico glede dopustov v letu 1926, v kateri govori tudi o neizrabljenih dopustih v letu 1925, seveda proti odobritvi direktorje. — Pravično je to ter želimo, da bi se ta praksa uvedla povsod! Koliko je uradnikov, ki vsled prevlekle zaposlenosti ali nenadomestljivosti niso mogli na dopust, ki jim po zakonu gre. Ali naj

zato ta dopust zapade? Ne! Še nekaj več bi ga moral dobiti za obresti v drugem letu — ali pa odškodnino v denarju.

Belgijske banke ponujajo naši državi eno in pol milijarde dinarjev posojila za zgraditev železniških prog in mostu Beograd—Pančevo.

Človekoljubni sovjetski režim? Sovjetsko orožništvo je polovilo v bližini Moskve 300 otrok, ki so bili brez staršev in so se potepali po deželi. Otroke so poslali v nezakurjenih železniških vozovih v Vorožez. Ko je pa prišel vlak na cilj, so našli vse otroke v vagonih zmurznjene.

Bivši ruski vojni minister Suhomilov je v starosti 78 let umrl v Berlinu.

Nova ekspedicija na severni tečaj. Mladi Rockefeller in Ford, znana ameriška bogataša sta sklenila, da financirata novo ekspedicijo na severni tečaj. Ekspedicija bi se izvršila v letošnjem poletju in bi jo vodil kapetan Birda.

Aretrani socialistični voditelji. V Rimu je bil aretrani bivši glavni tajnik konfederacije dela Inimorati. Obdolžuje se ga, da je bil v zvezi z italijanskimi emigranti.

Znani odlični ruski pevec Šaljapin je bil pripravljen gostovati v beogradski operi proti honorarju 170.000 dinarjev za eno predstavo. Opera je ponudbo odklonila, ker ne zmore takih stroškov.

Vihar v Črni gori. Pred par dnevi je razsajal po Črni gori strahovit vihar, ki se kar ni mogel poleči. Napravil je veliko škodo na javnih napravah. Še več škodo pa je prizadejal prebivalcem, ker jim je razdiral in odnašal domove. Na hribih je padlo zelo veliko snega.

Boj proti raku. Proti tej strašni bolezni je veljalo doslej kot edino uspešno sredstvo — nož. Nemški učenjak dr. Lewin, ki se peča zgolj z raziskavanjem te bolezni, pa je prišel do zaključka, da je operacija raka skrajno nesigurna. Dr. Lewin zdravi raka s posebnim kemičnim preparatom, ki sestoji iz joda in cerija, in ki ga vbrizgava bolnikom v kri. Poizkusi so pokazali povoljne rezultate.

Samomor visokošolke. V Beogradu je skočila iz III. nadstropja nove univerze dijakinja Nata Eškanazi. Padla je na tlakovano ulico, si polomila ude in razbila glavo. V bolnici so sicer nezavestno operirali, a ni upanja, da okreva. Vzrok samomora ni znan.

Ujedinenje komunistov in socialnih demokratov na Norveškem je gotova stvar. Saj tako je sklenila delavska zveza. Nova stranka izraža svojo solidarnost s sovjeti ter jim zagotavlja svojo vsestransko podporo.

Novice iz Italije. V Trstu se je vrge pod tovorni vlak veletrgovca z lesom Franc Kaucich. Lokomotiva ga je razrgala. Vzrok samomora ni znan, domnevajo, da je imel finančne težkoče. — Policija v Neapolju je zaznala, da se pripravlja neka družba na rop v cerkvi Sv. Jožefa, kjer se nahaja dragoceno okleščeno kip Matere božje. Zato so dragulje nadomestili s ponarejenimi, poleg tega pa nastavili na gotovem mestu stalno nadzorstvo. Policija je imela uspeh. Roparji so se zares pojavili in opra-

ARGUS je naš najboljši domači informacijski zavod. ima v vseh krajih zanesljive zastopnike. obvešča o vsem, zlasti o imovinskem stanju denarnih zavodov, trgovsko-industrijskih podjetij in privat. oseb. ove informacije so vedno točne, izčrpne in hitre. nahaja v Vuka Karadžića ulici 11 Beograd. ov telefon je 0-25, njegov brzojavni naslov Argus.

vili nemoteno svoj posel. Pred odhodom pa jih je prišla alarmirana policija — seveda s ponarejenimi dragulji.

Popisovanje Imeteljev zlata hrobrostnih kolajn izza svetovne vojne bo izvršil v avstrijski Štajerski nek za to sestavljeni odbor. Pozvali so zato vse imetelje, da prijavijo tozadevne podatke. Pravijo, da bo to služilo »za enkrat« zgolj v svrhu evidence. — In pozneje — za kakšne svrhe?

Uradništvo v Avstriji že zopet pritiska in zahteva ureditve svojega položaja. Razgovori in pogajanja, ki so se pravkar vršila pri finančnem ministru, so vso zadevo še bolj poostriala in izgleda, da misli uradništvo že na druge korake.

Bojot Italiji je sklenila zveza trgovcev s cvetjem v Mainz, kateri so se pridružila še druga mesta v Bavarski, Tirolski in tudi drugod. Baje je to revanja radi postopanja Italije napram ljudstvu v Nemški Tirolski.

Komunistične preiskave se niso vršile samo pri nas, ampak tudi v drugih krajih. Baje gre za širokopotezno komunistično propagando, ki se jo hoče za vsako ceno zatreti. Veliko važnost polagajo komunisti, oziroma ruski boljševiki na Balkan, kamor so osredotočili zadnji čas svoje delo. V Rumuniji so odkrili zadnji čas velike stvari, velike špijonažne priprave in druge zanimivosti. Zato pa je tudi tam protikomunistično delo veliko. Pri nas je komunistična preiskava v Beogradu zaenkrat končana, in ni ostala brezuspešna. — V Avstraliji so stvari tako daleč, da so ustvarili celo poseben zakon za pobjanje komunizma, ki bo dajal vladi zelo široko in prosto pot.

Jugoslovanski kardinal. Rimska stolica bo v kratkem baje imenovala prvega jugoslovanskega kardinala v osebi beograjskega nadškofa dr. Rodića.

Novi predpisi za zglaševanje tujcev. V Uradnem listu št. 9 od letos je objavljen razglas velikih županov v Ljubljani in Mariboru, ki določa nov način zglaševanja oseb, ki se naselijo v stanovanjih. V narudbi sta izvezta policijska okoliša Ljubljana in Maribor. Po novi naredbi je važen termin zglasitve, ki se mora izvršiti v 24 urah pri županstvu. Prav tako je z odglastitvijo. Zglasti je treba vsakogar, ki se nastani v kakem stanovanju. Za zglaševanje je odgovoren imetelj stanovanja, ozi. tudi hišni gospodar. Vsekako je treba, da se vsi prizadeti s temi novimi predpisi dobro seznajajo.

Nesreča v angleškem rudniku. V rudniku Alabama pri Birminghamu je vsled eksplozije nastala nesreča. V rovu je bilo 63 rudarjev, od katerih se jih je rešilo le 25.

Ustrelili so 29. t. m. v Aleksincu vojaka Gjorgia Miladinovića, ki je lani umoril svojega svaka.

Beograd je za dekleta nevarno mesto. Minul teden so v Beogradu ozi. Zemljo zopet pogrešili dve deklici Darinko Glišić in Jovanka Dračić. Dasi je policija storila vse, deklet dostej še niso našli in tudi ne sledov za njima.

Strahoviti orkan. Časopisna proročanja o predstojećih kritičnih dneh se izpolnjujejo. Tako so doživeli strahovite orkane v Avstraliji, kjer je porušeni več naselbin in ubiti množice ljudi. Prav tako je divjal cele tri dni strašen orkan na Atlantskem morju in napravil na raznih otokih mnogo škodo, potopil mnogo ladij in čolnov. — V Ameriki pa nastaja zopet hud mraz, ki je v Minesoti dosegel 34 stopinj pod ničlo.

Španski aeroplan je preletel ocean. Španski aviatik Franco je preletel progo iz Palosa v Južni Španiji in do Pernambuka v Braziliji v 35 urah. Do sedaj so preleteli Atlantik štirikrat aeroplani in trikrat vodilni zrakoplovi.

Avtomobilska nesreča — ali zločin. Na cesti med Zagrebom—Sombor so našli prevrnjen avto, v jarku poleg njega pa neko damo z razbito glavo. Zagrebska policija je takoj pričela preiskovati celo zadevo, a ni mogla do sedaj ničesar ugotoviti. Poizvedba za šoferja, katerega nihče ne pozna. Ni še ugotovljeno, če gre za nesrečo ali zločin.

OBLEKE NA

OBROKE

O. BERNATOVIČ

LJUBLJANA, MESTNI TRG

Specijalna mehanična delavnica za popravo pisalnih, računalnih, kopirnih in razmnoževalnih strojev, kakor tudi registrirnih blagajn. Razne tipke in pisave za pisalne stroje vseh sistemov spremenim po naročilu in vzorcu. Tehn. znamenja.

LUD. BARAGA LJUBLJANA
Šelenburgova ul. 6
TELEFON ŠTEV. 980

— **Tragičen konec starih zakonov.** Iz Hirschberga poročajo, da je 80 letni možkar Dittich, ki je bil premožen človek, v nedeljo ponoči umoril svojo ženo, nato hišo zažgal ter se sam sebe obesil.

— **Izvanredni smrtni slučaj 10 letnega dečka.** Sinček posestnika v neki štajerski vasi v Avstriji se je šel te dni enkrat kakor po navadi sankat na breg za očetovo hišo. Ker se fantiček le predolgo ni vrnil, so ga šli iskat. Pa tudi na snegu ga ni bilo. Končno ga ugledajo visečega na nekem grmu. Fant je imel navado, da si je deval krog vratu zvit robec, ali kos vrvi, ker je tak ovrtnik imel tudi njegov prijatelj — domač pes čuvaj. Tudi ta dan si je napravil tak ovrtnik z robcem. Pri sankanju pa ga je najbrž zaneslo po strmini v grmovje, kjer se je ujel za »ovratnik« in zadavil. Pač čudna smrt.

Ljubljana.

— **Generalni konzul dr. Beneš je premeščen iz Ljubljane v Prago.** Poroča se, da je češkoslovaški generalni konzul gosp. dr. Otakar Beneš vpoklican v zunanje ministrstvo v Prago. Na njegovo mesto v Ljubljani je imenovan sekulski svetnik g. dr. Resl. Dr. Otakar Beneš je prišel kmalu po prevratu v Ljubljano, kjer si je pridobil med vsemi krogi splošen ugled in veliko spoštovanje. Dr. Beneš je bil izredno delaven in je sodeloval prav pri vseh akcijah, ki bi naj še bolj utrdile prijateljske vezi med Čehi in Slovenci. Prav posebnih zaslug si je pa dr. Beneš stekel tudi pri podpiranju slovenskih kulturnih institucij. Na svoje novo mesto odpotuje dr. Beneš tekom prihodnjega meseca. Odkritostno lahko rečemo: velika škoda, da gosp. dr. Beneš zapušta Ljubljano.

— **Z redom francoske častne legije** je bil odlikovan prof. Friderik Juvančič, generalni tajnik jugoslovenske komisije za razstavo dekorativne umetnosti v Parizu.

— **Cekinov grad — za ljubljansko univerzo!** Listi poročajo, da je vladni predlagan y nakup Cekinov grad s posestvom, kjer naj bi enkrat stala slovenska univerza. Ne vemo če je to res! Vemo pa, da ta kraj pod Šišenskim gozdom za to ni posebno pripraven. Pripraven za to bi bil že bolj prostor za starim pokopališčem, kjer se je vršil vsesokolski zlet. Prostor je prostoran, teren suh in ima vse predpogoje. Ker ima razvoj mesta po naravi določeno samo to smer, bi tako tudi univerza prišla kmalu v sredino mesta, medtem ko bi tam le ostala pod hribom.

— **Javna pritožba.** V nedeljo 31. jan. je v Šiški težko poškodoval pes posestnika Stirna neko v hiši stanujočo deklico, katero so baje morali prepeljati v bolnico. Obdeloval jo je tako, da je bilo videti, kakor bi jo hotel strgati. Pes je zelo popadljiv in kot varuh ni vedno na verigi, temveč leta večkrat prosto po polju. V tem slučaju je bil sicer priklenjen, vendar se je strgal. Kake bodo posledice pri deklici, ki je poleg tega še brez očeta, to se sedaj še ne ve. Potrebno je, da se za ta slučaj pobriga oblast. — V očitelju temu opozarjamo policijo še na dva druga psa v Šiški, ki sta last g. Ložarja, posestnika ob kamniški železnici. Ta dva psa sta zelo huda ter se večkrat lovita po cestah in napadajo ljudi. Znano je že več slučajev, ko sta psa na potu ustavila pasante ter jih nista pustila naprej. Pred kratkim se je to pripetilo tudi nekemu častniku, ki je hotel psa že ustreliti. Ker je gospodar toliko brezobziren, naj napravi policija red!

— **Mleko plačamo po stari ceni.** Par premožnih kmetov okrog Ljubljane je hotelo diktirati povišanje cene za mleko, ki je že itak predrag. Povišanje bi imelo stopiti v veljavo že v januarju. Ljubljanci so se temu uprli, dasi so imeli ti bogati ošabneži vnete zagovornike pri »Nar. Dnevniku«. Protestirali smo proti temu v listu in drugod, a napravilo je svojo dolžnost tudi mestno tržno nadzorstvo. Vse to je imelo uspeh, da so producenti sami uvideli, da tako ne bo šlo ter so pričeli popuščati vsaj nekateri. Konsumenti, ostanimo, da ne priznamo nobenega povišanja za mleko, ampak staro ceno 250 do 3 Din. — Ljubljanci naj se vsi po tem ravnaajo. Kdor bi pa zahteval drugače, naj se ga javi oblasti.

Celje.

— **Pritožba Nemcev.** V »Chtier Zeitung« se pritožujejo naši Nemci na precej nesramen način nad tem, da se jim svoj čas v Celju ni pustilo plesati, ker so jih baje orjanski razporedili. Za zgled nam dajejo Lahe, ki so celo v Trstu ženam jugoslovanske kolonije dovolili ples, kateri se je vršil na sijajen način. — Prav! Najbrž pa Slovenci v Trstu niso bili toliko objestni in ošabni, kakor so naši štajerski Nemci ter so se obnašali kakor po navadi najpohlevnejše. Saj se poznamo gospodje, zato kar tiho in se ne pritožuj!

Maribor.

— **Narodno gledališče.** V zadnjem času živimo samo ob reprizah. Uprava misli, da se »Stambuljska roža« še ni preživela, zato je povabila na gostovanje zopet dva ugledna člana zagrebške opere go. in g. Mitrović (za 4. in 5. februar). Večina obiskovalcev pa je mnenja, da bi ta dva odlična gosta kakor sta Mitrović, bila veliko boljše na mestu v kakšni še boljši predstavi, kakor je »Stambuljska roža«. »Evangeljnik« se je občinstvu tako priljubil, da bi bilo zelo umestno, ako se da na razpolago po znižanih cenah za delavske sloje kot popoldanske nedeljske predstave, tako da se jih lahko udeležujejo tudi obiskovalci iz okolice. — Zlahni meščane, katerega smo zadnjič krstili za »Plemenitega človeka« še vedno »vleče«. Žal, da večina ne razume, kaj je Moliere v tej komediji prav za prav izrazil. Ljudje, okuženi od predpustnega veselja, vidijo samo vnanjo stran te komedije. — Obisk je predpustu primeren in še bolj primeren je — našim Slovencem, ki se ne zavedajo, kaj imajo in kaj znajo izgubiti s svojim gledališčem. V nedeljo zelo dobro obiskana »Vesela vdova« je dokaz, da treba repertoar skrbno razdeliti, namreč, da se ena in ista predstava ne vrši prepogosto in zaporedoma. Pri nedeljski predstavi »Vesela vdova« se je pokazalo, da se je gospa Križeva v marsičem zboljšala, celo glas je bil topot bolj simpatičen. Zelo dobro razpoložena sta bila tudi g. Bratuš in Harastović, zlasti slednji je spravil celo hišo v židano voljo. V kratkem pričakujemo v operi in drami zopet kaj novega.

— **Maribor pleše.** Maribor posnema Dunajčane pred 3 leti, ko so bili na robu propada, pa so mislili in delali samo za ples in zabavo. Cel dan vsepovedo same tožbe o slabih časih, gospodarskih krizah pomanjkanju denarja in zaslužka. A ko se napravi noč, je vse pozabljeno in vse prenapolnjeno, kjer se pleše in pije. Ni dovolj, da se prireajo veliki plesi kot je bil »Jugoslovenski« in »Planinski«, ampak vsak stan si prireja še posebej svoje plesne. Planinski ples je bil prenapolnjen, čeravno je kazal tako malo planinskega značaja, da niti odbor ni bil v planinski noši.

— **Vreme.** Ob Svečnici je nepričakovano nastopilo pravo južno vreme (široko), ki je stajalo sneg v dveh dneh. Značilno je bilo, da je bila dne 2. svečana v noči ob 10. uri za 4 stopinje višja toplota (+ 10° C), nego opoldne (+ 6° C). Izredna toplota kaže na nov ognjeniški izbruh na jugozapadu, in sicer posebne sile. Položaj je v zvezi z velikimi morskimi in snežnimi viharji ter potresi z učinki tudi na našem ozemlju. Sledila bo najbrž že do nedelje huda reakcija.

— **Roparski napad pri Mariboru.** Prošli teden je bil na cesti od Maribora proti Rogoznici napaden z nožem posestnik Franc Toplak, ki se je peljal z vozom proti domu. Lopov mu je vzel 200 Din, ostalega denarja pa ni našel. Napad se je izvršil v mrazu in je napadalec najbrž oni možakar, ki se je malo prej s Toplakom peljal.

Tajinstveni morilec deklet.

(Nadaljevanje.)

Ko da vdova obema hišnima, ki sta že čakali na svojo gospodarico pred vrati, potrebna navodila, se vrne zopet v salon, kjer stoji gorka jedila na ličnem ogrevalniku.

Hišnik, oblečen v lakajski livrejo, streže gostom, ki kaj kmalu postanejo zelo židane volje. Zlasti Lionel Falconer je izborno razpoložen ter neprestano zabava majhno društvo z zanimivimi pripovedkami in izmišljenimi čenčarijami.

Mlada pustolovca se večkrat ozirata proti vratom. Najbrž se jima čudno zdi, da lepi pastorki še ne prideta v družbo.

»Ti, Lionel,« šepne slednjič eden pustolovcu, »kje pa tičita deklici?«

»Prideta šele k šampanjcu, potrpi le še četrto uro!«

Končno je pojedina pri kraju. Hišnik, ki je prinesel še nekaj posod, v katerih so tičale šampanjske steklenice, se na mig lepe gospodarice odstrani iz salona. Takoj nato se dvigne lepa vdova ter pokliče hišno, kateri tiho šepne nekaj v uho, potem se pa zopet usede. V družbi vlada sedaj precej veselo razpoloženje, vsi trije gospodje so že pošteno pogledali kozarcem v dno, njihovi izživelci obrazi jim pod vplivom zaužite pijače žare.

»Ti, sedaj prideta,« šepne Falconer svojemu sosedu.

Tisti hip se že odpro vrata salona, na pragu se pojavita Ana in Mabel, ljubki kot dve vrtnici. Oblečeni sta v svetla oblačila, kar daje njuni nežnosti in lepoti le še večji poudarek. Obeliki pa sta svetla oblačila na izrečno željo ali prav za prav po ukazu

lepe mačhe. Obotavljaje stopita ljubki deklici bližje.

»Pridita semkaj, ljubna otroka,« reče lepa vdova, »na vajino prošnjo vaju nisem silila, da prisostvujeta pojedini, toda sedaj spijemo v slovo od domovine kozarec šampanjca. Tukajle Ana, — Mabel, se usedita poleg mene!«

Deklici ubogata, dobro vedo, da bi mačhe vztrajale, da se izvrši njena volja. Z neprikrito nejevoljo se ozirata na oba lahkoživca, ki ju dovoli drzno motrita. Lionel Falconer je medtem že odprl prvo steklenico ter napolnil kristalne kelihne s peneto tekočino.

»Ah,« vzdikne naenkrat vdova, »ravnokar opazim šele, da še manjkata dva kelihna, trenotek prosim potrpljenja, — draga otroka, tu sta vajina kozarca!« seže k bližnji mizi, na kateri stojita dva kozarca, ter ju da gospodu Falconerju, ki ju hitro napolni s penetim vinom.

Nikdo ni opazil, da se je že preje nahajala v teh kozarcih majhna količina kot voda svetle tekočine.

Pustolovec ponudi kozarca deklicama, ki ju neradi vzameta.

»Trčita!« pozove mačha deklici, »na srečno, vpo potovanje!«

»In vsemu, kar ljubimo!« pristavi Lionel Falconer s pomenljivim pogledom.

Deklici se z ustnicami dotakneta kozarcev.

»Pijta — saj žalita gospode!« nahruli mačha prestrašeni deklici s tako grdim pogledom, da revici ubogljivo izpijeta ne navadno pijačo.

Okrog ustnic gospe Glove se hipoma prikaže izraz vražjega zmagozavlja. Zločin, ki mu je glede propalosti težko najti sličnega, je uspel, — kmalu mora pomilovanja vredni žrtvi objeti spanec. Propala ženska z globljin zadošenjem opazi, kako hitro se pojavlja poguben vpliv uspalnega sredstva. Trepalnice deklic krčevito utripajo, videti je, kako se trudita, da se ubranita nepojmljive jima utrujenosti, vendar zaman. — Ljubki glavici nagneta nazaj, zaman se trudita, da ju dvigneta, slišati je globoko dihanje — žrtvi vražje podlosti spita.

Gospa Glove zmagozlavno motri oba lahkoživca.

»Svojo obljubo sem izpolnila; Lionel pojdi —«

Pustolovec izroči ničvredni vdovi usodepoln ček, kupnino časti dveh nedolžnih otrok, katerega naglo spravi v svoja nedrja. Nato se dvigne, da odide s svojim ljubimcem — tedaj pa prestrašena obstane na mestu.

»Kaj pa je to? Ali ni ravnokar zakričala moja hišna?«

Vsi pazno poslušajo.

»Ne, milostiva gospa, gotovo ste se zmotili,« izpregovori mladi pustolovec, »jaz nič ne slišim.«

Lionel Falconer se hoče ravnokar dvigniti ter slediti svoji ljubici, ubogi žrtvi pa sam prepusti pustolovcema, kar se polagoma — zelo polagoma odpro vrata salona. Le gospa Glove gleda tja, tedaj pa že na vse grlo zakriči z glasom, iz katerega odseva iznenadenje in strah.

Kajti na pragu stoji mož visoke postave, odet s črnim plaščem, s klobukom na glavi, dočim je skoro ves obraz zakrit s črno krinko. Skozi odprtino v krinki pa se svetli dvoje oči, tako grozno, tako grozeče kot žareči meči. S prekrizanimi rokama stoji med vrati kot soha.

Lionel Falconer se prvi ojunaci ter zakriči nad tulcem:

»Kdo ste? — Kaj iščete tukaj?«

Nobenega odgovora. Le njegove strasne oči se za hip zapirajo v pustolovca, potem pa so že zopet pri lepi vdovi, ki se tresoč drži za naslonjalo divana.

Poziv gospoda Falconerja vlije pogum tudi obema lahkoživcema.

»Vun!« kriči Falconer znova, »nesramnež, vun, sicer te naženem z hišem!«

Toda nobene besede ne da skrivnostni tujec od sebe; še vedno stoji nepremično na pragu.

Jak, rešitelj nedolžnosti.

Lionel Falconer je bil zelo nagle jeze, zato postane sedaj, ko je bil vinjen, naravnost besen. Zgrabi za stol in plane nad zagonetnega obiskovalca. Tedaj pa stopi le-ta korak bližje, — skozi vrata je videti več mož. Predno more pustolovec s stolom zamahniti, že dobi udarec s pestjo, da se skoro nezavesten zgrudi na tla.

»Na pomoč — na pomoč,« vpije gospa Glove z hreščecim glasom.

Zagonetni tujec pomigne svojim ljudem. Takoj zgrabijo trije kričočo vdovo, jo spretno povežejo ter ji zamaše usta, da se njeno vpitje zgubi v zamolklih glasovih. Lionel Falconer je medtem iz prvotne zbežanosti kolikor toliko prišel k sebi. Sedaj misli le še na beg, toda vrata so zaklenjena

in tudi oba okna v salonu sta zasedena po skrivnostnih nepoklicanih. S strahom zapazijo vsi trije pustolovci, da so vsi močje od glave do nog oboroženi. Izza pasov jim širle veliki samokresi, iz visokih škornjev pa jim gledajo ročaji bodalom podobnih nožev.

»Lopovi so nas napadli,« zdihuje Lionel Falconer.

Mož s krinko stopi majestetično nekaj korakov bližje in reče zaničljivo:

»Lopovi? — Motite se, podlež! Jak, londonski morilec deklet, stoji pred vami ter zahteva svoje žrtve!«

Z glasnimi kriki, izvirajočimi iz strahu, zbeži trojica pustolovcev, ki se je sedaj namah streznila, za mizo in stole, da se skrije pred strašnim možem, ki jih pa niti ne pogleda. Pač pa gre sedaj skozi salon prav do divana, na katerem ležita lepi deklici v globokem, smrti podobnem spanju. Časa časa stoji tamkaj molče, plamenč pogled njegovih temnih oči ugasne, iz katerih sedaj vidno odseva usmiljenje.

»Uboga otroka, še sem bil pravočasno obveščen, da vaju rešim sramote. Sedaj se nahajata pod mojim varstvom. Nihče se vama ne bo več približal z zlim namenom.«

Na njegov migljaj pristopita dva moža z velikima, temnima plaščema v rokah, v katera skrbno zavijeta nezavestni deklici. Potem dvigne vsak eno deklico ter jo odnese skozi vrata.

Še enkrat nadkrili Falconerjeva drznost njegov strah, ki ga je imel pred skrivnostnim tulcem.

»Protestiram proti temu nasilju!« zavpije besno, »to je vendar —«

»Molčite, lopov!« zagrmijo mož s krinko nanj, »molčite, sicer vas doleti usoda te zavržene ženske, ki nima pričakovati nobene milosti!«

Od strahu sklepeta pustolovec z zobmi, tresoč se po vsem životu zleze zopet za stol, ki naj bi ga v sili varoval pred napadom.

Sedaj se mož s krinko obrne k svojim ljudem.

»Onile topov tamkaj je preje žugal z bičem. Zasluži občutno kazen, kajti podpiral je tistole zavrženo žensko pri izvedbi njenega peklenškega načrta. Odštejte mu petdeset udarcev z bičem, — hitro, hitro, nimamo mnogo časa!«

Falconer prične na vse grlo tuliti, ko ga zgrabijo železne pesti dveh mož ter mu z bliskovito naglico slečejo gornjo obleko. Mlilo prosti usmiljenja, — kriči, — jadikuje, vendar zaman.

Hip nato že žvižga po njegovem hrbtu težak bič; že po dvajsetem udarcu zgubi pustolovec zavest. S sklepetajocih zobmi prisostvujeta oba njegova prijatelja kazni, — jokata in prosita usmiljenja, ne da bi jima tudi eden skrivnostnih mož le z besedno odgovoril. Grozna kazen je končana, hrbet lopova je podoben brezoblični krvavi masi.

»Sedaj pa k tej!« zakliče tajinstveni mož ter se približa prestrašeni vdovi.

»Vražja ženska! Nesaravna mačha, ki se ni ustrašila zavrnitosti, kot si hušbe ni mogoče misliti, zavržena, propala ženska, ki je hotela dve ljubki, nedolžni deklici palniti v brezmejno gorje, le da zadosti svojemu pohlepu po tesketajočem bogastvu. Zdi se mi kot da je sam satan poslal eno svojih družic semkaj, ki je hotela otroke svojega moža za ničevan denar žrtvovati sramoti. Zavrženo bitje, ki ni opozorilo moža, ko je v svoji boleznii prinesel k ustnicam požirek s strupom. Ničvrednica, zgubljena ste, Jak stoji pred vami!«

Grozno jadikovanje odmeva iz njenih zamašenih ust.

»Za vas ni nobenega usmiljenja, nesramnica! Da, žrtve naj vidijo ti prostori. Tu leži nestvor, ki ga je doletela zaslužena kazen, vas, zavrženo, pa kaznujem sam!«

»Sedaj z onima dvema pred me!« zakliče tajinstveni mož svojim ljudem.

Mlada pustolovca pokleketa in prosita, da se ju pusti pri življenju. Zaman je njuno obupno upiranje, s silo ju privedejo

pred moža s krinko, ki ju dolgo časa molče motri. Lahkoživca sta naravno v smrtnem strahu, saj sta sedaj uverjena, da ju strašni človek lastnoročno pobije.

Neizprosni mož nekaj časa z dopadanjem gleda njun strah pred smrtjo, potem pa prične:

»Tudi vidva sta zaslužila kazen. Ker nosi onale ženska glavno krivdo ter vaju je za nesramno podjetje šele na zelo rafiniran način pridobila, hočem topot napram vama mesto pravice uveljaviti — milost. Razumeta, le topot, — odslej bom imel za vajino početje bolj čuječe oko, in gorje vama, če ne dasta slovo vajinemu malopridnemu življenju!«

Pustolovcema se odvali težak kamen s srca, ko slišita, da jima hoče strašni Jak prizanesiti. Skoro ne moreta lastnim ušesom verjeti, da ju ne bo ubil, da, celo pretepti ju ne bo dal po svojih ljudeh.

Tedaj pa že zopet nadaljuje strašni Jak z grozno odmevajočim glasom:

»Ne želim, da se zve v Dublimu, da sem bil tukaj, zato zahtevam, da se obdrži današnji dogodek v strogi molčečnosti. Ravnokot sem tudi služinčadi v hiši ukazal molčečnost ter sem prepričan, da ne bodo povedali, da sem bil tukaj. In isto zahtevam od vaju, sicer —«

Nič dobrega obetajoča kretinja pove več kot vsaka beseda, ki bi jo izustil strašni mož.

Kazoč na z bičem stepenega pustolovca reče Jak:

»Glede tega si morete pač nekaj izmisliti, kar naj opravičuje njegov izostanek iz družbe. Trajalo bo precej časa, preden bo mogel zopet zahajati v družbo, toda kazen je docela zaslužila, da prav za prav je bila še preizkušnja.«

Pustolovca, ki klečita pred Jakom, trepeteta od groze.

»Vražjo žensko pa vzamem s sabo,« pristavi strašni mož z groznim mirom. »Tudi njuni pastorki odvedem s sabo ter ju izročim v skrbno varstvo.«

»Ah, — vedeti hočete, kako naj tolmачite nenadno zginitje teh treh dam?« vpraša grozno zaničljivo, ko vidi vprašujoče pogled enega pustolovcev.

»Oh, kar recite,« odvrne s strašnim smehom, »da so se dame odpeljale v Italijo, to bo vsak verjel, saj je imela vražja ženska namen v nekaj dneh tja odpotovati.«

Eden pustolovec se sedaj ojunaci ter nagovori strašnega moža.

»Prizanesite vendar gospej Glove, pomislite —«

Mož s krinko udari z nogo ob tla, da se vsa soba potrese.

»Ne, in če bi se mi tudi cel Dublin zoperstavil, je ta ženska vendarle zgubljena. Nobene besede več, vsaka prošnja zaman, zalivalite stvarnika, da sem vam podaril borno življenje.«

Zopet da strašni mož znamenje.

»Odnesite jo proč!« reče, kazoč na vdovo.

Kot bi trenil, je javkajoča in zdihujoča vdova zavita v plašč, nakar jo orjaški mož odnese iz salona tja, kamor sta dva moža že preje odnesla obe spavajoči deklici.

Znova se mož s krinko obrne k pustolovcema.

»Sedaj pa čujta, kar vama še povem, pa dobro pazita. Najmanjši prestopok zoper moje ukaze vaju stane življenje. Tamkaj na steni je ura, le pogledajte na njo — kajne, sedaj je devet. Pred poldeseto uro ne smeta oditi iz tega salona. Če se ne bosta ravnała, kot sem ukazal, potem sta zgubljena. — Ali sta me razumela?«

Prestrašena zatrujeta, da hočeta vse storiti, kar se zahteva od njiju.

(Dalje prihodnjč.)

Lastnik in izdajatelj Rudolf Juvan, Ljubljana.

Urednik: Franjo Rupnik, Ljubljana.

Za »Zvezno tiskarno in knjigarno«

Alojzij Höfler v Ljubljani.

Priporočamo trdiko

Josip Petelinc

Ljubljana, blizu Prešernovega spomenika za vodo.

Najugodnejši nakup

nogavic, žepnih robcev, brisalk, kloba, platna, šifona, kravat, raznih gumbov, žlic, vilic, palic, nahrbtnikov, potrebnih iz šivilje in krojače, škarij za priktrojevanje in za obrezovanje trt.

PROMETNI ZAVOD ZA PREMOG

D. D. V LJUBLJANI

prodaja premog

iz slovenskih premogovnikov vseh kakovosti, v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo uporabo kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava na debelo. Inozemski premog in koks vsake vrste in vsakega izvora ter priporoča češko-slovaški in angleški koks za livarne in domačo uporabo, kovaški premog, črni premog in brikete.

NASLOV:

PROMETNI ZAVOD ZA PREMOG D. D. V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA CESTA 15/II.

INSERIRAJTE
V
NOVI PRAVDI!



Najboljša kolesa in šivalni stroji

so edino **PETELINČEVI**

znamke GRITZNER, ADLER, PHONIX

za dom, obrt in industrijo. Pouk brezplačen, ugodni plačilni pogoji, večletna garancija.

JOSIP PETELINC, Ljubljana blizu Prešernovega spomenika za vodo.



ZVEZNA TISKARNA * LJUBLJANA

WOLFOVA ULICA ŠT. 1.

Izdeluje vsa tiskarska dela: knjige, brošure, časopise, tabele, plakate, pisma, razglednice, umetniške slike, note, trgovske in uradne kuverte, pisma, vizitke, koledarje, strojno numeriranje itd. po zmernih cenah